

Examen VWO
2025

tijdvak 2
vrijdag 20 juni
9.00 - 12.00 uur

Griekse taal en cultuur

Bij dit examen hoort een bijlage.

Dit examen bestaat uit 34 vragen en een vertaalopdracht.
Voor dit examen zijn maximaal 76 punten te behalen.
Voor elk vraagnummer staat hoeveel punten met een goed antwoord behaald kunnen worden.

Als bij een vraag een verklaring of uitleg gevraagd wordt, worden aan het antwoord meestal geen punten toegekend als deze verklaring of uitleg ontbreekt.

Geef niet meer antwoorden (tekstelementen, redenen, voorbeelden e.d.) dan er worden gevraagd. Als er bijvoorbeeld één tekstelement wordt gevraagd en je antwoordt met meer dan één tekstelement, dan wordt alleen het eerste tekstelement in de beoordeling meegeteld.

Tekst 1

Regel 43 Εἰ t/m χερὶ

- 1p 1 Noteer een regieaanwijzing bij deze regel.

Regel 45-46 Τὸν γοῦν t/m ἀδελφόν

Later in deze tragedie (niet in dit examen afgedrukt) vertelt Antigone dat ze wél de stadswetten wilde overtreden om haar broer te begraven, maar dat ze dat níet zou hebben gedaan voor een kind of echtgenoot.

- 1p 2 Noteer het argument dat Antigone dan zelf noemt voor dit standpunt.

Regel 46 προδοῦσ'

- 1p 3 Noteer de naam van degene die volgens Antigone door haar verraden zou worden en beschrijf wat dit verraad dan concreet zou inhouden.

Regel 47 Κρέοντος ἀντειρηκότος

- 1p 4 Citeer uit het voorafgaande (vanaf regel 41 Εἰ) het Griekse tekstelement dat inhoudelijk vergelijkbaar is met Κρέοντος ἀντειρηκότος.

Regel 41-48 Εἰ t/m μέτα

In dit tekstgedeelte maakt Antigone concreet wat de hulp inhoudt die zij van Ismene vraagt.

- 1p 5 Noteer het nummer van de regel waarin Antigone dit concreet maakt.

Regel 53 διπλοῦν ἔπος

Ismene zegt dat Oedipus Iocaste met een διπλοῦν ἔπος kan aanduiden.

- 1p 6 Noteer in eigen woorden een vergelijkbaar διπλοῦν ἔπος waarmee Ismene Oedipus zou kunnen aanduiden.

Regel 60 τυράννων

- 2p 7 Citeer uit het tekstgedeelte ἔπειτα t/m οὐδένα (regel 63-68) de twee niet direct opeenvolgende Griekse tekstelementen die elk op zich inhoudelijk overeenkomen met τυράννων.

Regel 58-60 Νῦν t/m παρέξιμεν

Dit tekstgedeelte wordt door J. Boonen als volgt vertaald:

Wij zijn alleen. De gruwel wacht op ons
als wij bevel en macht miskennen.

- 1p 8 Verdedig de stelling dat de aspectswaarde van λελειμμένα (regel 58) in deze vertaling correct weergegeven is. Betrek in je antwoord de betekenis van λελειμμένα en de weergave ervan in deze vertaling.

Regel 63-68 ἔπειτα t/m οὐδένα

In dit tekstgedeelte onderbouwt Ismene haar handelwijze met een γνώμη.

- 1p 9 Citeer uit dit tekstgedeelte het desbetreffende Griekse tekstelement.

Regel 72 τοῦτο ποιούση

Uit het vervolg (t/m regel 76 κείσομαι) kunnen enkele argumenten worden afgeleid die Antigone heeft om haar broer te begraven.

- 1p 10 Noteer in eigen woorden twee van deze argumenten.

In het tekstgedeelte Ἄλλ' t/m ἀλγίονα (regel 61-64) heeft Ismene al twee argumenten genoemd waarom Antigone juist niet om haar broer zou moeten begraven.

- 2p 11 Noteer in eigen woorden deze twee argumenten.

Regel 74 ὅσια πανουργήσας

Met deze paradox wordt een thema van de tragedie *Antigone* samengevat.

- 1p 12 Beschrijf in eigen woorden dit thema. Betrek in je antwoord de betekenis van ὅσια πανουργήσας.

Regel 78-79 Ἐγὼ t/m ἀμήχανος

Dit tekstgedeelte wordt door J. Boonen als volgt vertaald:

Ik ken hun geboden wel. Maar ik kan ze
niet uitvoeren tegen Kreoon in.

- 1p 13 Citeer het Griekse tekstelement dat in de vertaling is weergegeven met 'Kreoon'.

Tekst 2

Regel 538-539 Ἄλλ' t/m 'κοινωσάμην

Uit het voorafgaande (vanaf regel 536 Δέδρακα) is op te maken dat Ismene er al rekening mee hield dat Antigone zo zou reageren.

- 1p 14 Leg dit uit. Ga in je antwoord in op zowel het voorafgaande als Antigone's reactie.

- 1p 15 Noteer in eigen woorden wat Antigone concreet bedoelt met τοῦτό (regel 538). Baseer je antwoord op het voorafgaande (vanaf regel 536 Δέδρακα).

Regel 538-539 ἐπεὶ t/m 'κοινωσάμην en **tekst 1**

Met deze twee opmerkingen wordt het publiek herinnerd aan iets wat Antigone in tekst 1 heeft gezegd.

- 1p 16 Noteer uit tekst 1 de desbetreffende twee opeenvolgende regelnummers.

Regel 542-543 Ὡν t/m φίλην

Om duidelijk te maken wat ze bedoelt, gebruikt Antigone in dit tekstgedeelte twee tegengestelde begrippen.

- 2p 17 Leg uit wat Antigone hier aan de hand van deze twee begrippen duidelijk wil maken en citeer in je antwoord de twee desbetreffende Griekse woorden.

Regel 557 Καλῶς t/m φρονεῖν

Dit tekstgedeelte wordt door G. Koolschijn als volgt vertaald:

De een vond jóú verstandig, de ander mij.

In de vertaling is de grammaticale structuur van het Grieks niet geheel overgenomen.

- 1p 18 Leg dit uit met betrekking tot ἐγὼ.
1p 19 Noteer de naam van het stilistisch middel dat wel voorkomt in regel 557, maar niet in de vertaling is overgenomen. Laat alliteratie buiten beschouwing.

Regel 558 Καὶ t/m ῥαμαρτία

Volgens Aristoteles wordt het verloop van de handeling in een tragedie vaak veroorzaakt door een ἁμαρτία van een of meer van de personages.

- 1p 20 Beschrijf in eigen woorden wat volgens jou de ἁμαρτία is die Creon in deze tragedie begaat. Baseer je antwoord op de teksten die je voor dit examen gelezen hebt.

Regel 561-562 Τὼ t/m ἔφυν

- 1p 21 Citeer uit het tekstgedeelte Τὼ t/m ἐξίσταται (regel 561-564) het Griekse tekstelement dat een tegenstelling vormt met ἀρτίως (regel 561).

- 1p 22 Noteer de naam van degene die wordt aangeduid met τὴν δ' (regel 562).

Regel 566 Τί t/m βιώσιμον

- 1p 23 Noteer uit het tekstgedeelte Μήτοι t/m λόγοις (regel 544-556) het nummer van de regel waarin Ismene een zin uitspreekt die inhoudelijk vergelijkbaar is met Τί t/m βιώσιμον (regel 566).

Regel 572 Ὡ t/m πατήρ

Wetenschappers verschillen van mening over de vraag of regel 572 inderdaad uitgesproken wordt door Ismene of misschien door Antigone. Uit regel 573 (Ἄγαν t/m λέχος) kan een argument opgemaakt worden voor de stelling dat regel 572 uitgesproken wordt door Antigone.

- 1p 24 Noteer het argument voor deze stelling. Betrek in je antwoord een gegeven uit regel 573 (Ἄγαν t/m λέχος).

Regel 577-579 Καὶ t/m ἀνειμένως

- 2p 25 Noteer welke personages op dit moment in de orchestra en op het toneel voor het publiek te zien zijn.

- 1p 26 Noteer de Griekse benaming voor het onderdeel van het theater waarnaar wordt verwezen met εἴσω (regel 578).

Regel 568-581 Ἀλλὰ t/m βίου

In een navertelling van dit tekstgedeelte schrijft Simone Kramer:

‘Kunt u het werkelijk over uw hart verkrijgen om de verloofde van uw zoon om te brengen?’ Kreon haalde zijn schouders op. ‘Haimon vindt wel weer iemand anders. Vrouwen genoeg!’ En hij gaf zijn dienaren opdracht de meisjes meteen naar binnen te brengen om in het paleis hun terechtstelling af te wachten.

Een deel van de inhoud van het tekstgedeelte Ἀλλὰ t/m βίου (regel 568-581) is in deze navertelling weggelaten.

- 1p 27 Citeer het eerste en het laatste Griekse woord van het weggelaten deel.
- 1p 28 Citeer uit de navertelling het Nederlandse tekstelement dat de weergave is van het tekstgedeelte Ἀρώσιμοι t/m γύαι (regel 569).

Creon is behalve heerser van Thebe ook vader.

- 1p 29 Noteer de nummers van de eerste en de laatste regel van het tekstgedeelte in tekst 2 waarin Creon voornamelijk als vader wordt benaderd en optreedt.

Afbeelding 1

De *Antigone*-uitvoering van afbeelding 1 vond plaats tijdens de corona-pandemie. In een interview vertelt de regisseur over een probleem voor de acterende studenten dat veroorzaakt werd door de corona-pandemie:

Speciale mondkapjes werden ontworpen als onderdeel van de kostuums en de studenten moesten leren om te acteren en bewegen terwijl ze deze mondkapjes droegen.

Acteurs die in de oudheid een tragedie opvoerden, werden voor een vergelijkbaar probleem gesteld als deze studenten.

- 1p 30 Noteer waardoor dit probleem bij de acteurs in de oudheid veroorzaakt werd. Baseer je antwoord op de achtergronden bij de teksten die je voor dit examen gelezen hebt.

Het personage dat op afbeelding 1 rechts op de voorgrond staat, heeft een uitgebreidere vorm van gezichtsbedekking dan de anderen.

- 1p 31 Noteer de naam van dit personage. Baseer je antwoord op de teksten die je voor dit examen gelezen hebt.

Let op: de laatste vragen en opdracht van dit examen staan op de volgende pagina.

Tekst 3

Tekst 3 is een gedeelte uit de tragedie *Phoenissae* van Euripides. In tekst 3 is dezelfde confrontatie tussen Antigone en Creon aan de orde als in de tragedie *Antigone* van Sophocles. Tussen Euripides' versie van het verhaal en de versie van Sophocles bestaan echter belangrijke verschillen.

- 1p 32 Beschrijf in eigen woorden een verschil dat is op te maken uit het tekstgedeelte **Dacht** t/m **zoon** (tekst 3, regel 1673). Ga in je antwoord in op de versie van Euripides en op die van Sophocles. Baseer je antwoord op de teksten die je voor dit examen gelezen hebt.
- 1p 33 Beschrijf in eigen woorden een verschil dat is op te maken uit het tekstgedeelte **Ik** t/m **hier** (tekst 3, regel 1679). Ga in je antwoord in op de versie van Euripides en op die van Sophocles. Baseer je antwoord op de teksten die je voor dit examen gelezen hebt.

Algemeen

De *Antigone* van Sophocles behoort in Griekenland ook nu nog tot de populairste klassieke tragedies. Het lezen en opvoeren van de *Antigone* is echter in de recente geschiedenis tweemaal verboden geweest, namelijk tijdens de periodes van dictatuur (1936-1941 en 1967-1974).

- 1p 34 Noteer de verklaring voor zo'n verbod door een dictatuur. Betrek in je antwoord een van de thema's van de *Antigone*.

Tekst 4

Bestudeer de inleiding en de aantekeningen bij tekst 4.

- 38p Vertaal de regels 64 t/m 81 in het Nederlands.

Bronvermelding

Een opsomming van de in dit examen gebruikte bronnen, zoals teksten en afbeeldingen, is te vinden in het bij dit examen behorende correctievoorschrift.